

УДК 330.341.1

**А.В. Карпенко**, к.е.н., доцент, доцент кафедри управління персоналом та економіки праці Запорізького національного технічного університету

### **ПОРІВНЯЛЬНО-МОРФОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ СУТНОСТІ БАЗОВИХ КАТЕГОРІЙ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

У статті досліджено сутність та етимологію наукової категорії «інновація». Визначено, що поява інновацій виводить з рівноваги економічну систему та стимулює економічне зростання. Проведено порівняльно-морфологічний аналіз базових категорій інноваційної діяльності. Обґрунтовано відмінні риси категорій «новація», «нововведення» та «інновація» й необхідність їх розмежування.

На основі узагальнення результатів вітчизняних та зарубіжних досліджень обґрунтовано наступні висновки: новація є певним елементом новизни, початковою стадією життєвого циклу інновації в межах її документального оформлення; нововведення визначається як оформлений результат науково-технічного рішення, що підготовлене до впровадження або продажу; інновація є кінцевим результатом комерціалізації нововведення з метою отримання певного ефекту або їх сукупності.

Визначено, що інновація виступає як у формі процесу та змін (як динамічна категорія), так і у формі об'єкту та результату (як статична категорія), а також етапу життєвого циклу інновації. Інновація носить міждисциплінарний характер та є діяльністю, що забезпечує комерційне використання нових ідей, техніки чи технологій, тобто матеріалізований кінцевий результат від вкладення капіталу в об'єкти інтелектуальної діяльності.

Встановлено, що неточність у визначенні інновації за законодавством, відсутність усталеного її розуміння та розмежування з іншими спорідненими категоріями, викривлене використання в статистиці не відображає реальної картини з інноваціями в Україні. Доведено, що у сучасних умовах необхідно сприяти не лише створенню інновацій, але їх купівлі та впровадженню, модернізації обладнання та технологій, що передбачатиме процес внутрішнього розвитку та самовдосконалення, інтенсифікації та зростання ефективності виробництва і, разом з цим, формувати інноваційну грамотність населення.

Розвиток інновацій вимагає розвитку людських ресурсів (одночасно він є наслідком цього розвитку), формування нового трудового менталітету в умовах розробки і впровадження інновацій, освоєння професійних знань, нового відношення до економічної діяльності. Концентрація інновацій, які є каналом втілення в життя досягнень людського інтелекту та науково-технологічних результатів через процес дифузії сприятиме розвитку національної економіки.

**Ключові слова:** інновація, новація, нововведення, розвиток, інноваційна діяльність.

Літ. 23

**А.В. Карпенко**

### **СРАВНИТЕЛЬНО-МОРФОЛОГИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ СУЩНОСТИ БАЗОВЫХ КАТЕГОРИЙ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ**

В статье исследовано сущность и этимологию научной категории «инновация». Определено, что появление инноваций выводит из равновесия экономическую систему и стимулирует экономический рост. Проведен сравнительно-морфологический анализ базовых категорий инновационной деятельности. Обоснованы отличительные особенности категорий «новация», «нововведение», «инновация» и необходимость их размежевания.

На основе обобщения результатов отечественных и зарубежных исследований обоснованы следующие выводы: новация является определенным элементом новизны,

начальной стадией жизненного цикла инновации в пределах ее документального оформления; нововведение определяется как оформленный результат научно-технического решения, которое подготовлено к внедрению или продаже; инновация является конечным результатом коммерциализации нововведения с целью получения определенного эффекта или их совокупности.

Определено, что инновация выступает как в форме процесса и изменений (как динамическая категория), так и в форме объекта и результата (как статическая категория), а также этапа жизненного цикла инновации. Инновация носит междисциплинарный характер и является деятельностью, которая обеспечивает коммерческое использование новых идей, техники или технологий, т.е. материализованный конечный результат от вложения капитала в объекты интеллектуальной деятельности.

Установлено, что неточность в определении инновации по законодательству, отсутствие упроченного ее понимания и размежевание с другими родственными категориями, искривленное использование в статистике не отображает реальной картины с инновациями в Украине. Доказано, что в современных условиях необходимо оказывать содействие не только созданию инноваций, но и их покупке и внедрению, модернизации оборудования и технологий, которое будет предусматривать процесс внутреннего развития и самосовершенствования, интенсификации и роста эффективности производства и, вместе с этим, формировать инновационную грамотность населения.

Развитие инноваций требует развития человеческих ресурсов (одновременно он является следствием этого развития), формирование нового трудового менталитета в условиях разработки и внедрения инноваций, освоение профессиональных знаний, нового отношения к экономической деятельности. Концентрация инноваций, которые являются каналом воплощения в жизнь достижений человеческого интеллекта и научно-технологических результатов через процесс диффузии, будет оказывать содействие развитию национальной экономики.

**Ключевые слова:** инновация, новация, нововведение, развитие, инновационная деятельность.

**A.V. Karpenko**

### **COMPARATIVE AND MORPHOLOGICAL ANALYSIS OF THE ESSENCE OF INNOVATION ACTIVITY'S BASIC CATEGORIES**

The article deals with the essence and etymology of the scientific category «innovation». It is determined that the emergence of innovations brings to balance in economic system and stimulates economic growth. A comparative and morphological analysis of basic categories of innovation activity has been made. The distinctive features of such categories as «novation», «novation» and «innovation» and the need of their differentiation have been substantiated.

On the basis of summarizing the results of domestic and foreign studies the following conclusion can be made: novation is a certain element of developments, the initial stage of the life cycle of innovation within its documentation. Nnovation are defined as a designed result of scientific and technological solutions, that are prepared for implementation or sale. Innovation is the end result of commercialization nnovation at obtaining a certain effect or their combination.

It is determined that innovation acts I the form of process and change (as dynamic category), in the form of object and result (as static category) and stage of life cycle of innovation. Innovation is interdisciplinary in its nature and is an activity that provides commercial use of new ideas, techniques or technologies that is materialized final result

of investment into the intellectual activity.

It is established that the inaccuracy in determining innovation by the legislation, lack of its understanding and sustainable differentiation from other related categories, using distorted statistics do not reflect the real picture of innovations in Ukraine. It is proved that under current conditions it is necessary to promote not only the creation of innovation, but their purchase and implementation, modernization of equipment and technologies that involve the process of internal development and improvement, intensification and increased efficiency of production and to form an innovative literacy of population.

The development of innovation requires the development of human resources (while it is a consequence of this development), formation of a new work mentality in terms of development and implementation of innovation, assimilation of professional knowledge related to new economic activities. The concentration of innovation, that is the channel of implementation of people intelligence's achievements and scientific and technological results through the process of their diffusion, will contribute to the development of the national economy.

**Keywords:** innovation, novation, nnovation, development, innovation activity.

**Постановка проблеми** та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Світова економіка вже понад 20 років функціонує за умов п'ятого та шостого технологічних укладів, що забезпечує розвинутим країнам більш високі темпи зростання. Адже подальший економічний розвиток сьогодні забезпечується не на основі ресурсного зростання, а за наявності сукупності знань та їхнього конкурентного використання. Тобто, інновації в сучасних умовах глобалізації та зміни пріоритетів від матеріальних до інтелектуальних ресурсів, а також швидкого вдосконалення продуктивних сил стають основною рушійною силою динамічного розвитку суспільного виробництва. Це вимагає актуалізації й максимального поширення теоретичних знань і практичних навичок щодо інновацій у вітчизняних умовах, що в майбутньому стане вирішальною умовою стійкого розвитку економіки України, який підтверджується досвідом розвинутих країн.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблем, які розглядаються і публікацій з проблеми**, що розглядається, визначення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячена стаття, актуальність проблеми.

Теоретична сутність та економічний зміст «інновацій» розкрито у багатьох наукових та практичних публікаціях, серед авторів яких є М. Портер, Б. Санто, Й. Шумпетер, Л. Антонюк, Н. Бондарчук, В. Зянько, В. Соловійов, Р. Фатхутдінов, Л. Федулова та ін.

Зокрема, у світовій економічній літературі, як зазначає В.В. Зянько [1, с. 8], «інновація» сьогодні інтерпретується переважно «як перетворення потенційного в реальний, що втілюється в нових продуктах і технологіях» та за словами М. Портера надає можливості отримати конкурентні переваги [2]. Проте таке загальне висловлювання щодо категорії «інновація» не містить конкретних рис, що й потребує його дослідження. Крім того, значне поширення в потоковому лексиконі науковців та окремих підприємців, які практично реалізують основні прогресивні зміни в економіці таких понять, як «новація», «нововведення», «інновація» та інші вимагає ґрунтовного їх вивчення. У деяких випадках ці поняття використовуються як синоніми, в інших – з певними розходженнями, що вносить значну плутанину та стримує сприйняття й розвиток.

Сьогодні в Україні спостерігається суттєва інноваційна криза. Це в певній мірі пов'язано з низьким рівнем розуміння та сприйняття категорії «інновація», охоплення та представлення її статистикою. Тобто, актуалізація і чітке розмежування сутності базових категорій інноваційної діяльності здатне забезпечити більш якісну форму їх

відтворення та поширення в практичній діяльності.

**Мета статті** полягає в узагальненні сутності та економічного змісту інновацій та розмежуванні її з суміжними категоріями (нововведення та новація).

**Виклад основного матеріалу статті з обґрунтуванням отриманих наукових результатів.** Засновником теорії інновацій вважається австрійський економіст Й. Шумпетер, який на початку ХХ століття ввів у науковий обіг поняття «нові комбінації» [3, с. 159], а пізніше його замінив на термін «інновація». Він обґрунтував, що саме нововведення (інновація), як певні зміни для вирішення нових завдань, становлять основу економічного зростання та є чинником нестабільності. Оскільки Й. Шумпетер [3] визначав інновації як використання нових комбінацій існуючих продуктивних сил для вирішення комерційних завдань, тому й характеризував їх як джерело розвитку економічних систем.

У праці «Теорія економічного розвитку» Й. Шумпетер узагальнив теоретичні дослідження, розпочаті українським вченим-економістом світового рівня М. Туган-Барановським і його російським учнем-послідовником М. Кондратьєвим, та визначив п'ять типів нових комбінацій змін або інновацій: виробництво нового продукту чи відомого продукту в новій якості; впровадження нового методу виробництва; освоєння нового ринку збуту; залучення для виробничого процесу нових джерел сировини; проведення реорганізації (уведення нових організаційних форм) [3]. Всі зазначені типи змін представлені з якісною характеристикою «новий», однак не уточнюється в межах яких систем (світової, національної, регіональної економік чи підприємства) це має визначатись. Відповідно в умовах конкуренції можна використовувати їх до всіх перерахованих рівнів, з метою забезпечення власного розвитку.

В сучасній економічній літературі існує думка, що поняття «нововведення» і «інновація» є тотожними. У авторській монографії Н.В. Бондарчук зазначає, що недоцільно розділяти між собою поняття «нововведення» та «інновація». Вона ототожнює ці категорії і наводить таке власне визначення: «Нововведення (інновація) – це зміни, що характеризуються впровадженням і використанням нововведень у вигляді нових технічних, технологічних організаційно-управлінських, інформаційних, соціальних рішень виробничого, фінансового або іншого характеру» [4, с. 12]. Проте далі, «нововведення» і «інновації» представлені у дослідженні як окремі характеристики інноваційного потенціалу регіону [4, с. 23]. Це вказує на те, що дані категорії є близькоспорідними, проте не тотожними.

У роботі наукового колективу на чолі з професорами В.А. Швандаром та В.Я. Горфінкелем «нововведення» і «інновація» представлено як синоніми [5, с. 5]. Про тотожність даних категорій стверджує і О.І. Пампура [6, с. 35], яка пов'язує «нововведення» і «інновації» з суб'єктивізмом при перекладі з англійської «innovation».

В той же час в англійсько-російському словнику під редакцією Мюллера В.К. [7, с. 952, 1227] категорії «novation» і «innovation» переводяться у двох значеннях: одне спільне – як нововведення, а друге різне – як новація й інновація відповідно. Це свідчить, що дані категорії мають частково спільні й певні відмінні риси. Тому, для досягнення адекватності перекладу і зняття неоднозначності в їх трактуванні бажано розглянути ці мовні одиниці з погляду їхнього морфологічного складу.

Зміст англійського іменника «innovation», який часто перекладається як інновація (нововведення), і дієслова, що є похідним від «innovate» (вводити нововведення, робити зміни), полягає в його складових частинах: приставка «in» у

цьому випадку означає «в», «усередині», «проникнення в середовище»; «novation» – новація, нововведення. Виходячи із цього, «novation» варто переводити як новація, нововведення, а «innovation» – як інновація, впровадження, що є похідним від новації. Відповідно поняття «інновація» і «впровадження» можна вважати синонімами, а від нововведення (новації) їх обов'язково потрібно відрізнити.

В сучасному словнику іншомовних слів [8], що укладений О.І. Скопненко та Т.В. Цимбалюк наводяться такі характеристики даних категорій: інновація (від лат. innovatio, англ. та франц. innovation – оновлення, зміна) – це укладення коштів в економіку, яке забезпечує зміну поколінь техніки і технології або привнесення нових ідей на рівні ринку [8, с. 306]; новація (пізньюлат. novatio – оновлення, зміна) – це щось нове, нововведення [8, с. 485]. Тобто ми погоджуємось з думкою Безгіна К.С., що аналіз значень дослівних перекладів дозволяє визначити інновацію як матеріалізований результат від вкладення капіталу в нову техніку або технологію, у нові форми організації праці, обслуговування, управління [9, с. 9]. Таке трактування аналогічне представленому у англійсько-російському словнику під ред. Мюллера В.К. [7]. Отже, «інновація» представлена як діяльність, що забезпечує комерційне використання нових ідей, техніки чи технологій, а «новація» – як певний елемент новизни, що може бути в подальшому корисний для суспільства. Тобто, можна зробити висновок про те, що при перекладі та тлумаченні у словниках зустрічається переважно дві категорії «інновація» та «новація» (може замінюватись на «нововведення») або додатково представлена в українсько-російських наукових публікаціях).

Для розрізнення зазначених термінів необхідно розуміти, що будь-які нововведення, винаходи, нові явища, види послуг або методи тільки тоді одержать суспільне визнання, коли будуть прийняті до поширення (комерціалізації) і вже в новій якості виступлять як інновації. Тоді, як відзначено у посібнику під редакцією В.М. Аньшина та А.А. Дагаєва, «інновацію (нововведення), можна визначити як перше практичне застосування нового науково-технічного (технологічного), організаційно-економічного, виробничого або іншого рішення» [10, с. 19]. Автори вказують на те, що саме перше практичне застосування нововведення буде свідченням існування інновації. Тобто нововведення і винаходи стають інноваціями після їхньої комерціалізації [10, с. 20]. Разом з цим науковці співвідносять інновацію і нововведення, називаючи останнє «потенційною інновацією, новим рішенням», якому бракує лише комерціалізації, однак вона буде як безумовна обставина.

Р.А. Фатхутдінов визначає інновацію «як кінцевий результат впровадження нововведення з метою зміни об'єкта управління і отримання економічного, соціального, екологічного, науково-технічного чи іншого виду ефекту [11, с. 45]. Тобто він дотримується думки про те, що інновація є наслідком нововведення, яке має бути впроваджене в практику. Нововведення, на думку Р.А. Фатхутдінова, – «це оформлений результат фундаментальних, прикладних досліджень, розробок чи експериментальних робіт в будь-якій сфері діяльності з підвищення її ефективності» [11, с. 45]. Відповідно нововведення можуть бути у вигляді: відкриттів; винаходів; патентів; товарних знаків; раціоналізаторських пропозицій; документації на новий чи вдосконалений продукт, технологію, управлінський чи виробничий процес; організаційної, виробничої чи іншої структури; ноу-хау; понять; наукових підходів чи принципів; документу; результатів маркетингових досліджень тощо.

Схожа думка стосовно визначення інновацій та нововведення представлена авторським колективом (О.П. Коробейников, А.А. Трифілова, І.А. Коршунов) [12]. Вони стверджують, що «інновація» – це новий чи удосконалений продукт, або технологія, створена в результаті використання нововведення і реалізована на ринку чи впроваджена у виробничу, управлінську чи іншу діяльність, а нововведення – це основа інновації, інноваційна ідея, що в процесі розробки може бути реалізована в новий

продукт, нову технологію, новий метод тощо, але ще не доведена до практичного використання [12].

З певною неточністю, на нашу думку, зроблено висновок у праці [1, с. 17] стосовно «інновацій» і «нововведень». Автори їх між собою не просто взаємопов'язують, а зазначають, що «нововведення неможливо здійснити без інновацій, оскільки вони є, як правило, наслідком використання інновацій» [1, с. 17]. В той же час попередньо зазначено, що інновація створюється на основі використання певних нововведень, інколи – за допомогою традиційних засобів чи способів. Тобто, інновація створюється на основі нововведення, а нововведення може бути наслідком інновацій або інших процесів. На нашу думку, все-таки нововведення є не кінцевим етапом, а той що передує інновації, хоча може в окремих випадках і бути наслідком інновацій, оскільки існує гіпотеза щодо виникнення інновацій на основі «технологічного підштовхування» (та «підтягнення попитом»).

У відповідності до зазначеного, під нововведенням варто розуміти новий продукт, порядок, звичай, метод, винахід, явище тощо, яке тільки при реалізації на ринку, при використанні в практиці стає інновацією. Тобто важливою умовою перетворення нововведення в інновації є саме процес комерціалізації. Відповідно інновація і нововведення є взаємопов'язаними та взаємозалежними, оскільки не тільки нововведення є основою створення інновації, а й інновації також стимулюють подальші нововведення, тобто можуть виступати їх передумовою.

Важливими рисами, що відрізняють інновацію та нововведення є саме процес матеріалізації, що дозволяє отримати ефект. Оскільки нововведення можуть створюватись як для подальшого власного використання, так і для продажу – то наступне їх застосування в практиці буде свідчити про факт комерціалізації інновацій. Безперечно складність використання нововведення може мати як різні витрати (матеріальні та часові), так і прибутки.

Категорія «інновація» вживається у різних сферах діяльності, що й обумовлює її різне представлення в теорії та практиці. Тобто категорія «інновація» носить міждисциплінарний характер, оскільки використовується в усіх без винятку галузях і в повсякденному житті. Зокрема, Сошенко І.І. представляє інновації з ряду позицій [13, с. 136-137]: з економічної точки зору (прорив у певній галузі, що приносить економічний ефект та економічно вимірюється); з правової точки зору (об'єкт інтелектуальної власності); з позиції соціології (процес зміни матеріальної й нематеріальної культур у певній соціальній системі); з позиції філософії (трансфер нових проявів культури); з позиції педагогіки (процес освоєння нововведень та їх впровадження в освітній процес і переосмислення). Всі наведені характеристики інновацій дозволяють констатувати, що вони є процесом зміни, освоєння і впровадження нововведень, результатом інтелектуальної діяльності, є вимірюваними, призводять до отримання ефекту, пов'язані з використанням об'єкта з науково-технічною новизною тощо.

Про багатоаспектність інновацій зазначено у праці Шараніна О.С., Башкатова І.П. та Арутюнова Ю.А. [14], зокрема визначено економічний, технічний, технологічний, соціальний, організаційний та стратегічний аспекти. Автори також розглядають інновацію в двох формах: як явище (продукт) – статична характеристика та процес – динамічна. Вони роблять висновок про те, що більшість вдається саме до розуміння та характеристики інновацій саме в статичній формі. Погоджуючись з авторами зазначимо, що саме динамічна риса інновацій є теоретичною основою для підсилення її економічної, технічної, технологічної, соціальної, організаційної та стратегічної складових.

У вітчизняній економічній енциклопедії зазначається, що «інновація – це новий підхід до конструювання, виробництва, збуту товарів, завдяки якому інноватор та його компанія здобувають переваги над конкурентами» [15, с. 656]. Доводиться, що саме інновація є визначальним елементом успішної конкурентної боротьби на ринку, і одним із складових ринкових інструментів. А далі розкривається специфічність інновації, оскільки вказується, що це «предмет особливої діяльності людей, що організовується особливим видом управління...» [15, с. 656].

Основою визначення категорії «інновації» виступають зміни, що й обумовлює функцію змін як головну функцію інноваційної діяльності. Інновації включають технічні або технологічні розробки, пошук і використання нових форм бізнесу, нових методів роботи на ринку, нових товарів і послуг, нових фінансових інструментів, що характеризуються вищим технологічним рівнем або вищими споживчими якостями товару (послуг) в порівнянні з попереднім продуктом. Саме інноваційні процеси відіграють вирішальну роль у розвитку економічних систем розвинених країн, забезпечують економічне зростання. Про основу цих змін, покращень зазначає і Федулова Л.І.: «Інновації – «це такі результати наукових досліджень та розробок, які спроможні поліпшити технічні, економічні, споживчі характеристики існуючої продукції, процесів, послуг або стати основою нової» [16, с. 61]. Подальший економічний розвиток сьогодні забезпечується не на основі ресурсного зростання, а за наявності сукупності знань й їхнього конкурентного використання.

Загалом інновація виступає результатом інтелектуальної діяльності та стимулює науково-технічний прогрес. Доречним підтвердженням в цьому напрямі є визначення інновацій Ю.В. Яковцем – це «внесення у різноманітні види людської діяльності нових елементів (видів, способів), що підвищують результативність цієї діяльності» [17, с. 9]. Автор зазначає, що інновації направлені на отримання надприбутку та вищу результативність, порівняно з традиційною діяльністю, про високий ризик інновацій, проникнення у різні види людської діяльності, порушення стабільності системи, можливий опір інноваціям.

Про складність інновацій, але й високу їх привабливість зазначає Б. Санто. На його думку інновація – це такий суспільно-техніко-економічний процес, який через практичне використання ідей та винаходів приводить до створення кращих за своїми якостями виробів, технологій та дає прибуток (у разі, коли інновація орієнтована на економічний зиск), її поява на ринку може принести додатковий дохід [18, с. 113].

Погоджуючись з думками авторського колективу на чолі з Зянько В.В. [1, с. 16-17] стосовно необхідності нарощення стимулюючого впливу на суб'єктів господарювання щодо їх інноваційної активності (розробки та освоєння інновацій), не можемо погодитись з низькою оцінкою саме придбання і впровадження нововведень. Тобто, на нашу думку, в сучасних умовах вітчизняної економіки важливим є факт оновлення матеріально-технічної бази виробництва, подальша конкуренція, формування позитивного відношення до змін у суспільстві та бізнесі, що буде передумовами збільшення частки вітчизняних підприємств, які займатимуться розробкою та освоєнням інновацій. Елементарна заміна обладнання на більш нове здатна покращити умови праці, організацію виробництва, виступити додатковим стимулом для створення інновацій.

У дослідженні Соловйова В.П. інновація представлена з двох позицій: як певна діяльність з досягнення визначеного результату, тобто процес, що здійснюється новаторами; як сам результат – нововведення, тобто явище. Крім того, за охопленням сфер діяльності поняття «інновація» Соловйов В.П. поділяє на два види: «як комплекс всіх етапів життєвого циклу нововведення починаючи з відповідних (причетних до досягнення кінцевого результату) фундаментальних досліджень; як тільки заключні етапи життєвого циклу, що визначають освоєння й поширення нової технології або

нової наукоємної продукції» [19, с. 21]. Тобто автор визначає інновації як процес, явище та етапи життєвого циклу інновації. Життєвий цикл інновації складає період від зародження ідеї, створення новації, формування нововведення та його комерціалізації, на кожному з яких можливі інновації.

Пугіна Л.І. вказує, що інновації розглядаються з двох позицій: у вузькому розумінні – ідентифікуються з промисловим виробництвом, і особливо з технологією, з новою технікою; у широкому – як послуга чи новий продукт, спосіб їх виробництва, нововведення в таких галузях як науково-дослідна, фінансова, організаційна та ін. [20, с. 133]. А далі вона обґрунтовує необхідність трактування «інновацій» в трьох іпостасях [20, с. 135]: у вузькому змісті – як результат наукової думки, нова ідея, нововведення, досвід, що не має ще товарної форми; як інноваційний продукт – тобто призначене для продажу нововведення, інноваційний продукт як товар на ринку інновацій (інтелектуальної власності); як нововведення, що передбачає впровадження інновацій у виробництво або використання нововведення. Загалом Пугіна Л.І. вдається до розуміння інновацій як продукту, процесу та товару, який містить не тільки ознаку новизни рішення, а й форму економічної реалізації нововведення. Представлення автором інновації її у вузькому змісті, на нашу думку, є помилковим, оскільки в цьому випадку мова йде про новацію.

Антонюк Л.Л., Поручник А.М. і Савчук В.С. узагальнюють думки щодо сутності інновацій в трьох аспектах [21, с. 145]: «інновація в широкому значенні – як будь-яка зміна, що підвищує конкурентоспроможність суб'єктів господарювання; інновація у вузькому значенні – як процес трансформації наукових досягнень у виробництво; інновація, яка впроваджена в господарську практику». В усіх зазначених визначеннях мова йде про результат, який є невід'ємною рисою інновацій.

Більшість зазначеного враховано у Законі України «Про інноваційну діяльність», де «інновація» визначається як «новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери» [22], проте не все.

Дотримуючись думки Богашко О.Л. [23] та на основі власних узагальнень, виявлено неточність у тексті Закону України «Про інноваційну діяльність» щодо трактування інновацій. Це пов'язано з плутаниною в розумінні що є безпосередньою інновацією, суттєвою викривленою звітністю вітчизняних підприємств про впровадження інновацій у виробничий процес за умови переважно звичайної модернізації застарілої техніки. Проте, оскільки модернізація спричиняє часткове оновлення або заміну застарілого обладнання та технологій, вона заслуговує на поширення і має підтримуватись, бо передбачає процес внутрішнього розвитку та самовдосконалення, інтенсифікації та зростання ефективності виробництва. Тим більше, що в сучасних умовах вітчизняної економіки відсутні чітко визначені стимулюючі заходи щодо виробників інновацій, відповідно й регламентація такого в практиці не сприятиме зміні ситуації. Необхідно вдаватися до співучасті держави в пріоритетних напрямках інноваційної діяльності, стимулювати таку ініціативу з боку суб'єктів господарювання, забезпечувати передумови розвитку підприємництва і разом з цим формувати інноваційну грамотність. Крім того, в законодавчому визначенні інновацій вказується про створення існуючих об'єктів інноваційної діяльності, коли умова застосування й отримання ефекту чітко не регламентована як основна умова, що мало б вказуватись. Саме комерціалізація дозволить визначити



привабливість конкурентної технології, продукції (послуги), організаційно-технічного рішення, а відповідно і чітко виокремити інновації.

Таким чином, можемо констатувати, що за результатами дослідження виявлено необхідність використання трьох категорій у взаємозв'язку одна з одною: «новація», «нововведення» і «інновація». Новацію доцільно визначати як певний елемент новизни, початкова стадія життєвого циклу інновації. Вона характеризується як знання, що сформульоване в певну ідею, окрему розробку, яка ще не має оформленого вигляду і знаходиться в межах її документального оформлення. Нововведення потрібно визначати як оформлений результат науково-технічного рішення, що підготовлене до впровадження або продажу з метою подальшого використання. Інновацією є кінцевий результат комерціалізації нововведення з метою отримання певного ефекту або їх сукупності. Всі зазначені категорії знаходяться у відповідній послідовній взаємодії, проте можуть мати і інші зв'язки.

Інновація виступає результатом, процесом зміни, є вимірюваною, призводить до отримання ефекту, пов'язана з використанням об'єкта з науково-технічною новизною, стимулює науково-технічний прогрес, пов'язана з високим ризиком, невизначеністю результативності, проникненням у різні види людської діяльності, порушенням стабільності системи, можливим опором.

**Висновки з даного дослідження.** Визначено, що поява інновацій виводить із рівноваги економічну систему та стимулює економічне зростання. Вона виступає у формі процесу та змін (як динамічна категорія), і у формі об'єкту та результату (як статична категорія), а також етапу життєвого циклу інновації. Категорія «інновація» носить міждисциплінарний характер та є діяльністю, що забезпечує комерційне використання нових ідей, техніки чи технологій, тобто матеріалізований кінцевий результат від вкладення капіталу в об'єкти інтелектуальної діяльності щодо комерціалізації нововведення з метою отримання певного ефекту або їх комбінації.

Доведено доцільність розмежування таких трьох базових категорій інноваційної діяльності як «новація», «нововведення», «інновація» й обґрунтовано їх відмінні риси. Визначено, що вони виступають відповідно як окремі послідовні етапи життєвого циклу інновації, хоча в окремих випадках можуть сприяти виникненню інновацій і в іншій послідовності.

Розвиток інновацій вимагає розвитку людських ресурсів (одночасно він є наслідком цього розвитку), формування нового трудового менталітету в умовах розробки і впровадження інновацій, освоєння професійних знань, нового відношення до економічної діяльності. Концентрація інновацій, які є каналом втілення в життя досягнень людського інтелекту та науково-технологічних результатів через процес дифузії сприятиме розвитку національної економіки.

### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зянько В.В. Інноваційна діяльність підприємств та її фінансове забезпечення в умовах трансформаційних змін економіки України: монографія / В.В. Зянько, І.Ю. Єпіфанова, В.В. Зянько. – Вінниця : ВНТУ. – 2015. – 172 с.
2. Портер М.Э. Конкуренция / М.Э. Портер : Пер. с англ. – М. : Вильямс, 2005. – 608 с.
3. Шумпетер Й.А. Теория экономического развития (исследование предпринимательства, прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры) / Й.А. Шумпетер ; пер. с нем. – М. : Прогресс, 1982. – 455 с.
4. Бондарчук Н.В. Державна політика розвитку інноваційного потенціалу регіонів України: теорія, методологія, механізми управління: монографія / Н.В. Бондарчук. – Донецьк : Юго-Восток. – 2011. – 406 с.
5. Инновационный менеджмент: учебник / Под ред. проф. В.А. Швандара, проф.

- В.Я. Горфинкеля. – М. : Вузовский учебник, 2004. – 382 с
6. Пампура О.И. Управление инновационным процессом в промышленности: монография / О.И. Пампура. – Донецк : ИЭП НАН Украины. – 1997. – 364 с.
7. Мюллер В.К. Англо-русский словарь / В.К. Мюллер. – 24-е изд. – М. : Рус. яз., 1995. – 2106 с.
8. Сучасний словник іншомовних слів : близько 20 тис. слів і словосполучень / Уклали: О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. – К. : Довіра, 2006. – 789 с.
9. Безгін К.С. Управління інноваційними процесами створення цінності на підприємстві: паліатив: монографія / К.С. Безгін. – Донецьк : Вид-во «Ноулідж». – 2012. – 187 с.
10. Инновационный менеджмент: концепции, многоуровневые стратегии и механизмы инновационного развития: учеб. пособ. / Под ред. В.М. Аньшина, А.А. Дагаева. – 3-е изд., перераб., доп. – М. : Дело, 2007. – 584 с.
11. Фатхутдинов Р.А. Инновационный менеджмент: учебник / Р.А. Фатхутдинов. – СПб. : Питер, 2002. – 400 с.
12. Коробейников О.П. Роль инноваций в процессе формирования стратегии предприятия / О.П. Коробейников, А.А. Трифилова, И.А. Коршунов // Менеджмент в России и за рубежом. – 2000 – № 3. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.mevriz.ru/articles/2000/3/856.html>.
13. Сошенко И.И. Междисциплинарный характер понятия «инновации» / И.И. Сошенко // Вестник ТГПУ (TSPU Bulletin). – 2013. – №13 (141). – С. 136-142.
14. Шаранин А.С. Инновация как экономическая категория / А.С. Шаранин, И.П. Башкатов, Ю.А. Арутюнов. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://nsportal.ru/vuz/ekonomicheskie-nauki/library/2012/11/30/innovatsiya-kak-ekonomicheskaya-kategoriya>.
15. Економічна енциклопедія: у 3 т. / Редкол.: ...С.В.Мочерний (відп. ред. ) та ін. – К. : Видавничий центр «Академія», 2000. – Т.1. – 864 с.
16. Сучасні концепції менеджменту: навч. посібник / За ред. д-ра екон. наук, проф. Л.І. Федулової. – К. : ЦУЛ. – 2007. – 536 с.
17. Яковец Ю.В. Эпохальные инновации XXI века / Ю.В. Яковец. – М. : Экономика. – 2004. – 437 с.
18. Санто Б. Инновация как средство экономического развития / Б.Санто; пер. с венг. / Общ. ред. и вступ. ст. Б.В. Сазонова. – М. : Прогресс, 1990. – 296 с.
19. Соловьев В.П. Инновационная деятельность как системный процесс в конкурентной экономике (Синергетические эффекты инноваций) / В.П. Соловьев. – К. : Феникс, 2006. – 560 с.
20. Пугина Л.И. К вопросу экономического содержания и классификации инноваций / Л.И. Пугина // Экономика: проблемы, тенденции, перспективы. – 2014. – № 10. – С. 131-140.
21. Антонюк Л.Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації : монографія / Л.Л. Антонюк, А.М. Поручник, В.С. Савчук. – К. : КНЕУ, 2003. – 394 с.
22. Закон України «Про інноваційну діяльність», затверджений Верховною Радою України від 04.07.2002 № 40-IV, зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
23. Богашко О.Л. Економічний зміст поняття «інновація» у науці, техніці, технологіях та організаціях / О.Л. Богашко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. – 2013. – Вип. № 4. – С.